

Интернет терминологияси тизими ва унинг ўзига хос хусусиятлари.

Ўзбекистон давлат жахон тиллари университети
доценти, PhD Саидқодирова Дилфузахон Саидқодировна

Аннотация: Интернет – бу компьютер тармоғи бўлиб, электрон-ҳисоблаш техникасининг барча ресурсларидан фойдаланмай мавжуд бўла олмайди ва айнан у туфайли юзага келган. Ушбу мақолада Интернет ва компьютер терминологиясида терминлар тизими ҳақида сўз юритилган.

Калит сўзлар: Интернет, компьютер, термин, номинация, тил тизими, соҳа, тушунча, лексика, структура, сўз, таҳлил.

Шу билан бир вақтда, Интернет ўз индивидуаллигини ягона ахборий тузилманинг бир қисмига айланган ҳолда шакллантира олди, бунинг натижасида информатика ва ҳисоблаш техникаси тили билан шуғулланувчи терминшунослар ушбу тил доирасида Интернет терминологиясининг пайдо бўлиши ҳақида сўз юрита бошладилар

М.М.Бахтиннинг айтган фикри компьютер ва интернет соҳаси ҳам тегишли, албатта.

И.Л.Комлева компьютер терминологияси сўз бирикмасини “компьютер тили” деб атайди, махсус (компьютер) лексикасининг бир қисмидир. яъни бу таъриф билан “мавзу соҳасида шаклланган, технологик жиҳатдан шахсий компьютерлар ва улар учун дастурий таъминотни ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган махсус тил” сифатида эътироф этади.

Компьютер соҳасидаги терминда бир қатор бошқа тавсифлар ҳам бор. Бу тавсифларнинг намоён бўлишига қараб терминларнинг асосий турлари фарқланади. Юқорида айтиб ўтилганидек, терминлар белгили бирликлар сифатида тўрт жиҳатдан кўриб чиқилиши мумкин: – шакли ва тузилиши; – аҳамияти ва мазмуни; – тарихий хусусиятлари; – ишлатилишига хос хусусиятлар.

И.Л. Комлева “компьютер тили” (профессионал компьютерларни ишлаб чиқиш ва унга боғлиқ дастурий таъминотни англлатувчи махсус тил) деб номлаган. Ушбу марказий тушунчанинг атрофида шаклланувчи тил “компьютер” тушунчаси ҳисобланади.

Интернет терминологияси тизими ҳам ўзига хос хусусиятларга эга. Терминологияни ўрганиш, терминларни образлиқка асосланиш ҳодисаси қонуний эканлиги ҳақидаги фикрга олиб келади. Интернет терминологияси хусусиятларига:

- 1) интернет тушунчаларининг очиқлиги;
- 2) тур ва хилга оид муносабатларнинг мавжуд эмаслиги ёки ноаниқлиги;

- 3) эмотив компонентлар билан мураккаблаштирилганлиги;
- 4) умумистеъмол лексикаси билан генетик боғлиқлиги ва фаол таъсирлашуви;
- 5) ўзлашмалар қабул қилиш;
- 6) тезкорлик билан луғат захирасини бойиб бориши кабиларни киритиш мумкин.

Интернет бир-бири билан боғланган компьютерларнинг ягона бутунжаҳон тармоғи ҳисобланади. Интернетнинг иккита асосий функцияси мавжуд бўлиб, улар қуйидагилар:

- 1) информацион функция;
- 2) коммуникацион функция.

Компьютер ва интернет жараёни англатувчи мавжуд терминлардаги икки хил ҳолатни кузатиш мумкин:

1) умумистеъмолдаги сўзларга янги (терминологик) маъно юклаш орқали пайдо бўлган терминлар.

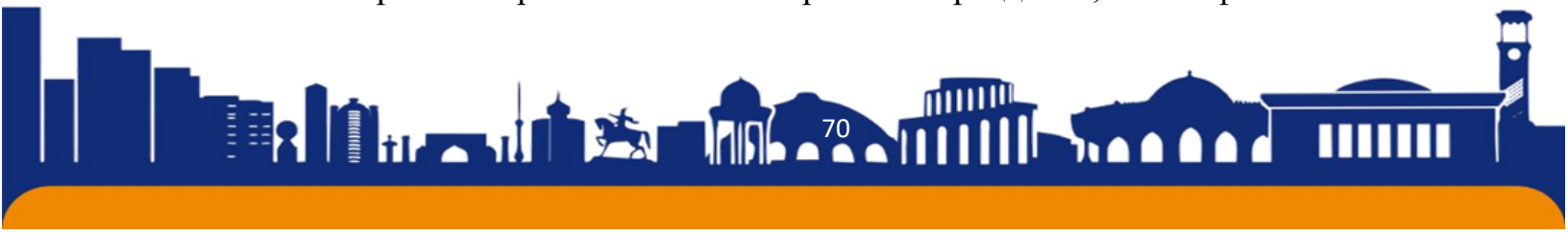
2) термин ясовчи аффикслар ва термин элемент ёрдамида ясалган терминлар[Насруллоева Н.С. Ўзбек ва инглиз тилларида компьютер ва интернет жаргонларининг чоғиштирама тадқиқи. Филол.фан.фалсаф. док.(Phd) диссер. – Самарқанд, 2021. –С.49. -162 с.].

Терминлар тизими тилнинг турлича жойлашганини инкор этишга асосланади. Термин ва нотермин ўртасидаги чегара кўпинча сўзлар орасида эмас, балки сўзнинг ички структурасида ётади: боғлагич; тахлам; зичлаш; тўплагич ва ҳ.к.

Компьютер ва интернет терминологияси вазифасига кўра бошқа терминлар тизимидан фарқ қилмайди, унинг бирликларининг асосий вазифаси – компьютер соҳаси ва интернетга оид тушунчаларнинг номинациялашдир. Компьютер тилининг ноадабий лексикасидан сўзлашув нутқини юзага келтириш учун фойдаланилади.

Маълумки, махсус соҳага оид тушунчаларни англаш билан бирга, уларни иш жараёнида қўллаш жуда муҳим омил бўлиб, ҳар қандай соҳанинг ривожланишида катта аҳамият касб этади. Компьютер ва интернетга оид тушунчалар бундан мустасно эмас, албатта.

Албатта, “компьютер тилининг коммуникатив аспекти интернетнинг лексик таркибидан фарқ қилади ва ўз хусусиятларига эга. Шунингдек, Компьютер ва интернет технологияларининг тараққиёти, инсон фаолияти билан

боғлиқ бўлган бошқа соҳаларнинг ривожланиши каби тилда янги лексик бирликларнинг пайдо бўлишига таъсир кўрсатади.

Терминнинг бир маънолиги (агар бу лексик шакл билимларнинг бошқа соҳаларида бошқа мазмунга эга бўлса, бу билимларнинг ушбу соҳасидаги бир маъноликка таъсир қилмайди. Тўлиқ маънолик (термин маъносида у томонидан белгиланадиган тушунчани аниқлаштириш учун керак бўлган белгиларнинг минимал сонини акс эттирилиши).

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Комлева И.Л. Принципы формирования русской компьютерной терминологии: Дис. канд. филол. наук: 10.02.01. – Москва. 2006. – С. 16
2. Мокрогуз Е.Д. Компьютерная терминология. cyberleninka.ru/article/n/].
3. Саидқодирова Д.С. Инглиз ва ўзбек тилларида интернет терминларининг лингвистик тадқиқи. фал.фанлари номзоди дис.. –Тошкент. 2017. – С. 13.
4. Насруллоева Н.С. Ўзбек ва инглиз тилларида компьютер ва интернет жаргонларининг чоғиштирма тадқиқи. Филол.фан.фалсаф. док.(Phd) диссер. – Самарқанд, 2021. –С.49. -162 с.